

ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครุ*

THE ANALYTICAL STUDY OF BUDDHAMMA APPEARED IN NORA RONGKRU

พระครูใบฎีกาโกวิท โกวิท (จิตประสงค์)

Phrakrubaidikakovid Kovidho (Jitprasong)

พระครูวิจิตรศีลาจาร

Phrakhruwichitsilachan

สิทธิโชค ปาณะศรี

Sittichok Panasri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

สวัสดิ์ อโนทัย

Sawat Anothai

Saint John's University, Thailand

E-mail: kowit2211@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการแสดงโนราโรงครุ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครุ และ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครุ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาของการแสดงโนราโรงครุมีแหล่งที่มาหลายกระแสไม่สามารถยืนยันได้อย่างชัดเจนว่า เกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้นเมื่อไหร่ แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โนราโรงครุเกิดขึ้นประมาณ พ.ศ.1858-2051 ที่เมืองพัทลุงเก่าคืออำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ในปัจจุบัน
2. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครุ พบว่ามี 2 ประเด็น คือ
1) พุทธธรรมส่วนบุคคล ได้แก่ ความเอาใจใส่ศึกษา ความเพียรพยายาม ความประหยัด ความ

* Received 3 July 2019; Revised 23 July 2019; Accepted 27 July 2019

อดทน ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ และความมีระเบียบวินัย และ 2) หลักพุทธธรรมส่วนสังคม ได้แก่ ความกตัญญูทวดเวที ความมีสัมมาคารวะ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความสามัคคี ความมีจิตสาธารณะ และความเมตตากรุณา

3. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมทั้งในระดับบุคคล ได้แก่ ด้านความเอาใจใส่การศึกษา ความอดทน ความเพียรพยายาม ความประหยัด ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความรอบคอบ และหลักพุทธธรรมระดับสังคม ได้แก่ ด้านความสามัคคี ความมีเมตตากรุณา ความมีจิตสาธารณะ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความมีสัมมาคารวะ และความกตัญญูทวดเวทีเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตสู่สังคมสันติสุข

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, โนราโรงครู

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the background of Nora Rongkru, 2) to study Buddhamma appeared in Nora Rongkru and 3) to analytical study Buddhamma appeared in the Nora Rongkru. This research is a qualitative research and field research.

Results studied were found that:

1. Its backgrounds had come from several sources, so, it is difficult to obviously specify where that Nora Rongkru performance originated and when it did. But the researcher's opinions that it was originated in about B.E. 1858-2051 at Patthalung, an old city, i.e. nowadays, Bangkaew district of Patthalung province.

2. Buddhamma appeared in Nora Rongkru; were found into two levels: 1) an individual level consists of attentive learning, effort, economization, forbearance, responsibility, discretion and discipline, 2) a social level does of gratitude, respect, sincerity, justice, unity, public mind, loving-kindness and compassionateness.

3. Analyzed Buddhamma appeared in Nora Rongkru; the researcher analyzed both at the individual level, including attentive learning, effort, economization, forbearance, responsibility, discretion and discipline, and at the social level, including gratitude, respect, sincerity, justice, unity, public mind, loving-kindness and compassionateness, to be a way of living to a peaceful society.

Keywords: Buddhamma, Nora Rongkru

บทนำ

สังคมไทย เป็นสังคมที่นิยมยกย่องครูบาอาจารย์ไว้นับถือจิตใจ เสมือนหนึ่งว่าเป็นประทีปส่องทางให้แสงสว่างแก่ชีวิตของผู้เป็นศิษย์ เนื่องจากศิลปะความรู้ทุกอย่างที่ศึกษาเล่าเรียนจากครูบาอาจารย์ทั้งหลายนั้น สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ และสร้างสรรค์ชีวิตทั้งตนเองและสังคมให้เจริญงอกงาม บรรดาศิษย์ทั้งหลายจึงยกย่องเทิดทูนพระคุณของครูบาอาจารย์ด้วยความกตัญญูรู้คุณ จากนั้นสังคมก็ได้แต่งตั้งเพิ่มเติมคุณค่าและให้ความหมายแก่วาทกรรมเรื่องความกตัญญูรู้คุณ จนกลายเป็นความเชื่อที่ทรงพลังอย่างหนึ่งของสังคม ดังคำคมที่ว่า “ศิษย์ไร้ครูเหมือนดังงูไร้พิษ” ฉะนั้น แนวทางปฏิบัติของศิษย์ที่มีต่อครูบาอาจารย์ จึงต้องกระทำด้วยความเคารพยำเกรงและเทิดทูนบูชาอย่างเต็มเปี่ยมด้วยกาย วาจา และจิตใจ

พิธีกรรมโนราโรงครู จัดเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อที่มีบทบาทต่อวิถีชีวิตและสังคม ของชาวภาคใต้โดยเฉพาะผู้ที่เป็นโนราและผู้มีเชื้อสายโนรา โดยมีฐานความเชื่อว่าเป็นพิธีกรรม ที่ทำหน้าที่เปิดประตูโลกกับปัจจุบันให้บรรจบกันภายในโรงพิธี โดยพิธีกรรมจะถือเอาตายายของตนเป็นเป้าหมายหลัก มีโนราใหญ่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมและจัดการละเล่นเพื่อเอาอกเอาใจ การเล่นรำรำโนราในโรงพิธีนี้เชื่อว่า มีความศักดิ์สิทธิ์สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บหรือขับไล่เคราะห์ต่าง ๆ ออกได้ โดยการปกป้องรักษาจากครูหมอตายาย โนราโรงครู จึงเป็นทั้งการละเล่น พิธีกรรมความเชื่อ จนถึงระบบปกครองท้องถิ่นในวัฒนธรรมภาคใต้ ส่งผลให้ชุมชนมีความสุข มีความเข้มแข็ง ซึ่งเกิดผลทั้งทางด้านสังคม ความพร้อมเพรียงรักใคร่สามัคคี การจัดระเบียบ กำหนดกฎเกณฑ์ ซึ่งส่งผลต่อ สภาพแห่งความสุขของชุมชนทั้งกระบวนการ

โนราโรงครุ ก่อให้เกิดความสุขในจิตวิญญาณ ตั้งแต่การเกิดความภูมิใจ การรู้สึกรักในศักดิ์ศรีของตัวตนที่พิธีกรรมคืนให้เมื่องานเสร็จสิ้น พิธีกรรมเข้าทรงที่ฟื้นความทรงจำในบรรพชนผู้ล่วงลับ เป็นความสุขจากการสำนึกบุญคุณผู้อื่นในตัวเอง ซึ่งเชื่อมต่อไปถึงโลกวิญญาณที่สามารถไหลเชื่อมเข้าหากันได้ผ่านวาระพิเศษในพิธีกรรม การที่ได้เห็นลำดับขั้นของวิญญาณ จะช่วยสร้างความมั่นใจและความมั่นคงให้แก่การดำรงชีวิต ดังนั้น การนำเอาคุณค่าของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นรากฐานของชีวิตและสังคมในโลกใบเก่ามาอธิบายและสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าที่แฝงเร้นอย่างลึกซึ้งด้วยภูมิปัญญาสมัยใหม่ นอกจากจะเป็นการสร้างความรู้สึกรักภูมิใจจนเกิดความตระหนักในศักดิ์ศรีและรากเหง้าของตนแล้ว ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน สามารถก้าวต่อไปอย่างมั่นคงโดยสอดคล้องกับวิถีดั้งเดิมของชุมชน การทำความเข้าใจวิถีชีวิต ทศนคติ โลกทัศน์ของคนในชุมชนภาคใต้ โดยเฉพาะชุมชนชาวตำบลท่าแค อำเภอมือง จังหวัดพัทลุงซึ่งเป็นต้นกำเนิดของโนราโรงครุ และเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมการแสดงโนราภาคใต้ ถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการแสดงโนราโรงครุนั้น มีบทบาทสำคัญในการโอบอุ้มเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นแถบนี้มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน มีนัยในการขับเกลียดสิ่งชั่วร้าย และชี้นำบุคลิกภาพและโลกทัศน์ของผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมอย่างไม้อาจปฏิเสธได้ และโนราโรงครุ มิใช่เป็นแค่เพียงมหรสพเพื่อความบันเทิง หากเป็นเสมือนวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของตายายที่ยังเฝ้ามองลูกหลานชาวโนราอยู่

พิธีกรรมโนราโรงครุ นอกจากจะเป็นพิธีกรรมที่สะท้อนความสัมพันธ์อันดีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวภาคใต้แล้ว ยังเป็นการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอันเป็นส่วนลึกที่ไม่อาจเข้าถึงแหล่งอำนาจและบริการของรัฐเป็นการแสวงหาและประกาศความเป็นตัวตน เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาเป็นอัมพาตเชิงโครงสร้าง อีกทั้งยังเป็นการตอบโต้ต่อกระแสการครอบงำทางวัฒนธรรมจากภายนอก ดังนั้น พลังของพิธีกรรมโนราโรงครุ จึงไม่ได้อยู่ที่คำอธิบายที่สมเหตุสมผลแต่เป็นเวทีของการต่อสู้เพื่อให้เข้าถึงอำนาจและการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางสังคม โดยการนิยามความหมายร่วมกันที่ทำให้เกิดสำนึกร่วมกัน ตระหนักถึงสถานภาพและควมมีอิสระในการกำหนดชีวิตของตนเอง ซึ่งจะทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาในการดำรงชีวิตได้อย่างสมศักดิ์ศรี รวมทั้งยังเป็นยุทธวิธีหนึ่งในการปรับตัวทางวัฒนธรรมที่ชาวภาคใต้ใช้สำหรับนิยามความหมายแก่ชีวิต หรือต่อสู้กับปัญหาใหม่ที่เผชิญหน้า พิธีกรรมโนราโรงครุ จึงมิใช่เป็นการกระทำตามอุดมคติ แต่เป็นปฏิบัติการของอุดมการณ์ของอำนาจ รวมทั้ง

เป็นการต่อสู้ หรือการปรับตัวทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงพลังของการสื่อความหมายให้เกิดสำนึกร่วมกัน เป็นเวทีการแสดงความรู้สึกนึกคิดร่วมกัน ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ความสำนึกของความเป็นชุมชน และสะท้อนสภาพสังคมท้องถิ่นว่าเป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวกับธรรมชาติ โดยผ่านทาง การนับถือผี บรรพบุรุษ (Ancestor Worship) หรือที่เรียกว่า การนับถือตายายย่าน เป็นระบบสังคมที่มีผู้หญิง เป็นศูนย์กลาง (Artificiality) โดยสะท้อนผ่านทางลักษณะการตั้งถิ่นฐานทางฝ่ายแม่ เป็นลักษณะสังคมที่ต้องการความอิสระและเป็นท้องถิ่นนิยม (Locality) การแสดงออกถึงอำนาจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจของพิธีกรรม โดยผ่านทางความศรัทธา สัญลักษณ์ของพิธีกรรม และการแสดงออกของผู้ร่วมพิธี ดังนั้น พิธีกรรมโนราโรงครู จึงเป็นพิธีกรรมที่ก่อให้เกิดสุขภาวะที่แท้จริงของชาวภาคใต้ อันเกิดจากความเชื่อในวิถีบรรพชนอันศักดิ์สิทธิ์ เพราะพิธีกรรมโนราโรงครูเป็นระบบวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญของชาวภาคใต้

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโนราโรงครูและการแสดงโนราโรงครู รวมถึงหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู ทั้งนี้เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับโนราโรงครูในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับโนราโรงครู
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้รู้เรื่องโนราโรงครู มาประกอบเนื้อหาการจัดทำวิจัย โดยสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตข้อมูลเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโนราโรงครู หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู และการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู

2. ข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมได้จากแหล่งข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา การแสดงโนราโรงครู หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู จากการสัมภาษณ์ผู้มีความรู้เกี่ยวกับโนราโรงครู คือ หัวหน้าคณะโนรา ประชาชนท้องถิ่น ผู้แสดงและผู้ชม จำนวน 15 รูป/คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ ดังนี้

1. เนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโนราโรงครู
2. เนื้อหาเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู
3. เนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องโนราโรงครู รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

2. ข้อมูลจากภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) จากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องโนราโรงครู

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview)

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1. เรียบเรียงข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนาม

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

3. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4. เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของการแสดงโนรา (โนราโรงครู) ในประเด็นของประวัติความเป็นมาของการแสดงโนรา (โนราโรงครู) ผู้วิจัยได้สรุปเป็นประเด็น ดังนี้

1.1 ความหมายของคำว่า โนรา มโนรา มโนราชาตรี และโนราโรงครู คำว่า “โนรา” (มโนราห์) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้นิยามความหมายไว้ว่า โนรา หมายถึง ศิลปะการแสดงพื้นเมืองอย่างหนึ่งของภาคใต้ มีแม่บททำรำ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) อย่างเดียวกับละครชาตรี มโนราห์ ก็ว่า และจากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า คำว่า “โนรา” มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น มโนห์รา มโนรา มโนราห์ โนห์รา หรือโนราห์ หมายถึง มหรสพหรือศิลปะการรำฟ้อนอย่างหนึ่งของชาวภาคใต้ ชาวภาคใต้ถือว่าเป็นศิลปะและวัฒนธรรมเก่าแก่ที่มีการสืบทอดต่อเนื่องกันมาแต่สมัยโบราณ

คำว่า “มโนรา” แปลตามอักษรว่า ผู้นำไปซึ่งใจ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2493 ใช้คำว่า มโนรา หมายถึง เป็นที่จับใจน่ารักใคร่ สวยงาม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ซึ่งท่านขุนอุปถัมภ์นารากรก็ได้เล่าถึงความหมายของมโนรา โดยแยกศัพท์ออก ดังนี้ “มโน” หมายถึง จิตใจ ส่วน “รา” หมายถึง ความร่าเริง ความยินดี รวมความแล้วหมายถึง ความมีจิตใจร่าเริงยินดี มโนรา เป็นชื่อเรียกการแสดงพื้นบ้านที่มีการร้องและการรำฟ้อนของชาวภาคใต้ ซึ่งกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า ขุนศรีศรัทธา มาจากกรุงศรีอยุธยา ในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา มีเรื่องคดีอย่างหนึ่งจึงถูกเนรเทศลอยแพไปจากกรุงแพไปติดอยู่ที่เกาะสีชังหรือกระซัง ชาวเรือไปพบจึงนำไปอยู่นครศรีธรรมราช ขุนศรีศรัทธาได้นำแบบแผนการละครของชาวอยุธยาไปเผยแพร่ เรื่องที่นำไปสอนให้แสดงมีเรื่องพระรถเสน เรื่องมโนรา ทางปักษ์ใต้มักนิยมเล่นเรื่องมโนรากันมาก ละครชาตรีจึงเรียกชื่อใหม่ว่า มโนรา และดัดสันเข้าตามสำเนียงชาวปักษ์ใต้กลายเป็นโนรา (สารทิ มุสิกอุปถัมภ์)

คำว่า “มโนราชาตรี” จากหลักฐานที่ค้นพบใหม่เป็นลายลักษณ์อักษรว่า มีการเรียกชาตรีเป็น “มโนห์ราชาตรี” ในวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่อง “มโนหรานิบาตคำกาพย์” ฉบับวัดมณีมาวาส อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งได้ระบุไว้ว่าเขียนเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2411 ในตอนที่กล่าวถึงการมหรสพในพิธีสมโภชพระสุทนต์นางมโนห์ราว่า “มโนราชาตรี ร้องบทเมรี ชมสวนชวนสมร รำเมื่อกินเหล้าเคล้าคลอชวนนอน ลักยาพาจร เมรีมัวเมา” ซึ่งได้ระบุอย่างชัดเจนว่า

แม้จะเล่นเรื่องอื่นที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องนางมโนห์รา ก็ยังคงเรียกการละเล่นชนิดนี้ว่า “มโนห์รา ชาติรี (ปรีชา นุ่นสุข, 2537)

ส่วนโนราโรงครู หรือการแสดงโนราโรงครู เป็นการเรียกและการรำโนรา ในลักษณะการรำประกอบพิธีกรรมสำคัญที่ชาวโนรา หรือคณะโนรามีการนับถือและประกอบพิธีกันเป็นประจำทุกปี เป็นพันธุการรับช่วงกันมาจากบรรพบุรุษ และกระทำสืบทอดกันมา โดยคณะโนราทุกคนจะต้องประกอบพิธีกรรม “ลงครู” เป็นประจำทุกปี หรือตามที่พ่อแม่ตายายได้สั่งเอาไว้

1.2 การกำเนิดของโนรา การกำเนิดของโนรา รวมทั้งโนราโรงครูนั้น มีความเป็นมาหลายกระแส เป็นการยากที่จะกำหนดได้อย่างชัดเจนว่า เกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้นเมื่อไร โนราคณะต่าง ๆ จะมีความเชื่อและนับถือครูโนราที่แตกต่างกัน เวลามิพิธีเข้าโรงครู คณะโนราก็จะเชิญวิญญาณครูต่าง ๆ ที่เอยถึงในตำนานที่ตนเองเชื่อมารับเครื่องไหว้สังเวย โดยเฉพาะครูที่สำคัญๆ เช่น แม่ศรีมาลา นางนวลสำลี พระเทพสิงหพร พระยาสายฟ้าพาด ขุนศรีทธา และพรานบุญ เป็นต้น นอกจากนี้ ตำนานโนรายังอธิบายถึงขนบธรรมเนียมและพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับโนราไว้ด้วย เช่น อธิบายถึงที่มาของการรำคล้องหงส์ รำแทงเข้ การเข้าโรงครูในวันพุธและส่งครูในวันศุกร์ การผูกเสาโรงโนราเสาหนึ่งด้วยผ้าสีแดง เป็นต้น โดยตำนานเหล่านั้น บางส่วนจะเป็นความจริงที่เล่าสืบทอดกันมา บางส่วนก็มีการเสริมแต่งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมในการเล่นหรือการแสดงโนรา

โดยส่วนตัวผู้วิจัย หลังจากได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารของผู้รู้ต่าง ๆ มีความเห็นสอดคล้องตามที่เยี่ยมยง สุรกิจบรรหารและภิญญา จิตต์ธรรม ที่วินิจฉัยไว้ว่า โนราเกิดขึ้นประมาณ พ.ศ.1858-2051 ที่เมืองพัทลุงเก่า คือ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุงในปัจจุบัน เจ้าเมืองพัทลุงในครั้งนั้น คือ พระยาสายฟ้าพาด หรือท้าวโกสินทร์ มเหลืชื่อศรีมาลา หรืออินทรภณีย์ ทั้งสองมีโอรสชื่อเทพสิงหพรและธิดาชื่อนวลทองสำลีหรือศรีคงคา (เยี่ยมยง สุรกิจบรรหาร, 2523)

1.3 ตำนานโนรา ประวัติความเป็นมาของโนรา ที่เรียกว่า “ตำนานโนรา” นั้น มีหลากหลายกระแสและมีหลายแหล่งที่มาจนมีความแตกต่างกันออกไปทั้งด้านการแสดงและการดำเนินเรื่องรวมถึงตัวละครผู้แสดง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าสามารถสรุปตำนานของโนรา รวมถึงการแสดงโนราโรงครู เป็น 5 ตำนาน ดังนี้

- 1.3.1 ตำนานโนราจังหวัดพัทลุง
- 1.3.2 ตำนานโนราจังหวัดสงขลา
- 1.3.3 ตำนานโนราจังหวัดนครศรีธรรมราช
- 1.3.4 ตำนานโนราจังหวัดตรัง
- 1.3.5 ตำนานโนรากรมศิลปากร

โดยแต่ละตำนาน มีเรื่องราวที่มีการเล่าถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนานและมีหลายกระแส ทำให้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของโนราและโนราโรงครุมีหลายที่มา การจะชี้ชัดลงไปว่าข้อมูลใดถูกต้องหรือมีความสมเหตุสมผลอย่างไร เป็นเรื่องที่กระทำได้โดยยาก เรื่องของตำนานโนราที่นำมาเสนอเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น

2. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครุ พบว่ามี 2 ประเด็น คือ

2.1 พุทธธรรมส่วนบุคคล ได้แก่

2.1.1 ความเอาใจใส่ศึกษา หลักพุทธธรรมด้านความเอาใจใส่การศึกษาปรากฏอยู่ในการแสดงโนราโรงครุหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การฝึกหัดการแสดงโนรา 2) การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นที่ไปแสดง 3) การเรียนรู้นิสัยใจคอบุคคลในคณะ

2.1.2 หลักความอดทน หลักความอดทนนั้น มีปรากฏอยู่ในการแสดงโนรา โรงครุในหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การฝึกหัดการแสดงโนรา ผู้แสดงจะต้องใช้ความอดทนอดกลั้นในการฝึกซ้อมอย่างสูง 2) การเดินทางไปแสดง การเดินทางไปแสดงยังที่ต่าง ๆ ของคณะโนราโรงครุ ผู้แสดงหรือคณะโนราโรงครุทุกคนต้องมีความอดทนอย่างสูง เพราะเจ้าภาพที่มารับโนราไปแสดงนั้น มีทั้งที่อยู่ใกล้และอยู่ไกล อย่างเช่นในอดีตนั้น การเดินทางก็มีความยากลำบากมาก อาจจะต้องเดินเท้า หรือเดินทางโดยทางเรือไม่มีความเจริญอย่างเช่นในปัจจุบัน 3) ระยะเวลาของการแสดง การละเล่นพื้นบ้านภาคใต้โดยทั่วไป มักใช้เวลาในการแสดงหลายวันซึ่งทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้ชมและเจ้าภาพ

2.1.3 หลักความเพียรพยายาม พุทธธรรมด้านความเพียรพยายามปรากฏอยู่ในการแสดงโนราโรงครุหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การฝึกหัดการแสดงโนราโรงครุนั้นผู้แสดงจะต้องได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีจึงจะสามารถแสดงได้ดีต้องอาศัยความเพียรพยายามอย่างสูง 2) การรับงานแสดง หรือรับขันหมาก คำว่า “การรับขันหมาก” เมื่อรับงาน

แล้วต้องมีความเพียรพยายามที่จะรักษาคำมั่นสัญญา ไม่ว่าจะอยู่ใกล้อยู่ไกลขนาดไหนก็ต้องเพียรพยายามไปแสดงให้ได้

2.1.4 ความประหยัด พุทธธรรมด้านความประหยัดมีปรากฏอยู่ในการแสดงโนราโรงครูหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การกินอยู่อย่างเรียบง่าย คณะโนราจะมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายตามแบบวิถีชาวบ้าน 2) การใช้เครื่องแต่งกายง่าย ๆ ในการแสดง ในการแสดงการเล่นพื้นบ้านหลายชนิดจะมีการแต่งกายสบาย ๆ เหมือนกับการแต่งกายอยู่กับบ้าน จึงไม่มีความยุ่งยากอะไรจึงเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย 3) การใช้เครื่องดนตรีน้อยชิ้นราคาไม่สูง และเป็นของพื้นบ้าน

2.1.5 ความรับผิดชอบ พุทธธรรมด้านความรับผิดชอบมีปรากฏอยู่ในการแสดงโนราโรงครูหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การรับชั้นหมาก การรับชั้นหมากถือเป็นพันธะสัญญาระหว่างเจ้าภาพกับคณะโนราว่าจะไปทำการแสดงคณะโนราต้องมีความรับผิดชอบต่อคำมั่นสัญญา 2) การรับผิดชอบในการทำหน้าที่ของตนในคณะโนรา 3) ความรับผิดชอบต่อผลที่ผู้ชมจะได้รับ คือแสดงอย่างสร้างสรรค์ไม่หยาบโลน และไม่เป็นการแสดงเพียงเพื่อความบันเทิงสนุกสนานเท่านั้น แต่เป็นการแสดงที่นำเสนอคุณธรรมจริยธรรมความดีงามต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามแก่ผู้ชมการแสดงด้วย

2.1.6 ความมีระเบียบวินัย พุทธธรรมด้านความมีระเบียบวินัย มีปรากฏอยู่ในการแสดงโนราโรงครูหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การจัดอุปกรณ์ในการแสดง ในการแสดงโนรานั้นผู้แสดงโนราจะต้องมีการจัดเก็บจัดวางอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับการแสดงโนราให้เป็นระเบียบเรียบร้อยไม่ว่าจะเป็นเวลาก่อนการแสดงหรือหลังการแสดง 2) การรักษาขนบนิยมและแบบแผนการแสดงการเล่นพื้นบ้านภาคใต้ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังตะลุง เพลงบอก กาหลอ เป็นต้น จะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจและต้องมีระเบียบวินัยในการรักษาขนบนิยมและแบบแผนดังกล่าวสำหรับส่วนของการแสดงโนรานั้น

2.1.7 ความรอบคอบ พุทธธรรมด้านความรอบคอบนั้นมีปรากฏอยู่ในการแสดงโนราหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การสำรวจความพร้อมของชาวคณะโนราก่อนเดินทาง 2) การสำรวจเส้นทางก่อนเดินทาง 3) การสำรวจยานพาหนะก่อนเดินทาง 4) การสำรวจความพร้อมก่อนแสดง

2.2 หลักพุทธธรรมส่วนสังคัม ได้แก่

2.2.1 ความสามัคคี หลักพุทธธรรมด้านความสามัคคีปรากฏอยู่ในการแสดงโนราโรงครู มีหลายลักษณะ ดังนี้ 1) ความสามัคคีในการแสดง การละเล่นพื้นบ้านที่รวมกลุ่มกันเป็นคณะจะแสดงแล้วประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้คือเรื่องความสามัคคี หากคณะการแสดงใดขาดความสามัคคีกันแล้วเชื่อได้ว่าการแสดงนั้นไม่อาจประสบความสำเร็จได้อย่างแน่นอน 2) ความสามัคคีในหมู่คณะ การแสดงการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ โดยเฉพาะการแสดงโนรา คณะผู้แสดงเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันซึ่งอาจเป็นเครือญาติเพื่อนฝูงหรือเพื่อนบ้านที่อยู่ในภูมิลำเนาเดียวกัน หรือเป็นศิษย์อาจารย์กัน บางคณะอาจเป็นครอบครัวเป็นสามีภรรยา

2.2.2 ความเมตตากรุณา หลักพุทธธรรมด้านความเมตตากรุณาปรากฏอยู่ในการแสดงโนราโรงครูในหลายลักษณะ ดังนี้ 1) ความเมตตากรุณาที่อาจารย์มีต่อศิษย์ 2) ความเมตตากรุณาต่อบุคคลในคณะ

2.2.3 ความมีจิตสาธารณะ หลักพุทธธรรมด้านมีจิตสาธารณะปรากฏอยู่ในการแสดงโนราโรงครู ในหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การแสดงเพื่อช่วยเหลือในงานบุญกุศลของชุมชน 2) การแสดงเพื่อตอบแทนผู้มีอุปการคุณ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอที่คณะโนรา (โรงครู) จะทำการแสดงเพื่อตอบแทนผู้มีอุปการคุณ

2.2.4 ความซื่อสัตย์ หลักพุทธธรรมด้านความซื่อสัตย์ปรากฏอยู่ในหลายลักษณะของการแสดงโนราโรงครู ดังนี้ 1) การรับขันหมาก คณะโนราต้องมีความซื่อสัตย์ต่อเจ้าภาพ 2) ความซื่อสัตย์ในหมู่คณะ 3) การแสดงตามเวลาที่กำหนด

2.2.5 ความยุติธรรม หลักพุทธธรรมด้านความยุติธรรม ปรากฏอยู่ในการแสดงโนราโรงครูหลายลักษณะ ดังนี้ 1) ความยุติธรรมต่อเจ้าภาพ ในการรับขันหมากการแสดงต้องมีความยุติธรรมเรื่องราคา และมีความสมเหตุสมผลกับการแสดงไม่เลือกปฏิบัติ 2) ความยุติธรรมต่อหมู่คณะ หัวหน้าโนราต้องมีความยุติธรรมกับลูกน้องในคณะ เป็นต้น

2.2.6 ความมีสัมมาคารวะ หลักพุทธธรรมด้านความมีสัมมาคารวะต่อผู้อื่นปรากฏอยู่ในการแสดงโนราโรงครูหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การแสดงความมีสัมมาคารวะต่อครูอาจารย์ 2) การแสดงความมีสัมมาคารวะต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3) การแสดงความมีสัมมาคารวะต่อ

เจ้าภาพหรือผู้หลักผู้ใหญ่อันเป็นที่นับถือของผู้คนในท้องถิ่นที่ไปแสดงการละเล่น 4) การแสดง ความมีสัมมาคารวะต่อบุคคลในคณะ

2.2.7 ความกตัญญูกตเวที หลักพุทธธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครุ นั้น มีหลายลักษณะ ดังนี้ 1) การไหว้ครู การละเล่นพื้นบ้านแทบทุกชนิด จะมีการประกอบพิธีไหว้ครูเพื่อเป็นการบูชาครูผู้เป็นครูอาจารย์ของตนซึ่งเป็นผู้ฝึกหัดการแสดงให้ตน 2) การปรนนิบัติรับใช้ครู 3) การใช้ชื่อครูมาเป็นชื่อคณะการแสดง 4) การแสดงเพื่อตอบแทนผู้มีบุญคุณ 5) การแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ

3. วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครุ ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมทั้งในระดับบุคคล ได้แก่ ด้านความเอาใจใส่การศึกษา ความอดทน ความเพียรพยายาม ความประหยัด ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความรอบคอบ และหลักพุทธธรรมระดับสังคม ได้แก่ ด้านความสามัคคี ความมีเมตตากรุณา ความมีจิตสาธารณะ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความมีสัมมาคารวะ และความกตัญญูกตเวทีเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตสู่สังคมสันติสุข

อภิปรายผล

1. ประวัติความเป็นมาของการแสดงโนราโรงครุ นั้นเป็นการยากที่จะอธิบายยืนยันได้ชัดเจนว่าเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร เพราะการเล่าสืบต่อกันมามีความผิดเพี้ยนไปตามกาลเวลา แต่เมื่อพิจารณาจากการศึกษาค้นคว้าของผู้รู้ต่าง ๆ ก็สามารถสรุปได้ตามความเห็นที่เอี่ยมยง สุรกิจบรรหารและภิญญา จิตต์ธรรม วินิจฉัยไว้ คือ ระหว่าง พ.ศ. 1858-2051 และอีกข้อวินิจฉัยหนึ่ง คือ ที่ระบู้ว่า อยู่ในสมัยพระเจ้าจันทรภาณุ คือ ประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 19 “ตำนานโนรา” ในส่วนของประวัติความเป็นมานั้น มีหลายกระแสมีหลายแหล่งที่มา และมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งด้านการแสดง การดำเนินเรื่อง หรือตัวละคร เช่น ความแตกต่างของตัวละครซึ่งมีชื่อหลายชื่อในคน ๆ เดียวกัน กรณีชื่อของนางนวลทองสำลี นางนวลสำลี แม่นวลสำลี พระยาสายฟ้าฟาด ท้าวทศวงศ์ ท้าวโกสินทร์ ซึ่งเป็นชื่อของบิดาของนางนวลสำลี หรือพระนางศรีมาลา และนางสุวรรณดารา อินทรี อินทรกรณี เป็นชื่อของมารดานางนวลสำลี เป็นต้น (เอี่ยมยง สุรกิจบรรหาร, 2523) ด้วยความที่เป็นตำนานที่มีการเล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนานและมีหลายกระแส ทำให้ส่วนของประวัติความเป็นมาของโนรา (โนราโรงครุ)

มีความหลากหลาย การสืบค้นและชี้ชัดลงไปว่าอันไหนถูกหรือมีความสมเหตุสมผลอย่างไร จึงทำได้ยาก ดังนั้น เรื่องของตำนานโนรา (โนราโรงครู) ที่นำมาเสนอจึงเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น หากยังมีเรื่องราวตำนานโนรา (โนราโรงครู) ที่กระจายเป็นเรื่องเล่าตามสถานที่ต่าง ๆ อีกมากมาย

การแสดงโนรา ดังที่กล่าวแล้วว่า โนรา จัดเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านชนิดหนึ่งของชาวภาคใต้ มีการแสดงสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน การแสดงโนรามีความหลากหลายมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทความเชื่อของแต่ละกลุ่มชน อย่างไรก็ตาม การแสดงโนรายังคงมีรูปแบบมีวัฒนธรรมการแสดงที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน มีองค์ประกอบของการแสดงที่สำคัญ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 ส่วน 1) โรงหรือเวทีแสดง 2) ผู้แสดงและลูกคู่ (คณะโนรา) 3) เครื่องแต่งกาย และ 4) เครื่องดนตรี การแสดงโนราโรงครู ถือเป็นพิธีกรรมสำคัญที่ชาวโนรา หรือคณะโนรานับถือและประกอบพิธีกันเป็นประจำทุกปี ถือเป็นพันธนาการรับช่วงกันมาจากบรรพบุรุษ และกระทำสืบเนื่องต่อกันมา โดยคณะโนราทุกคนจะต้อง “ลงครู” เป็นประจำทุกปี หรือตามที่พ่อแม่ ตายายได้สั่งเอาไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ รัตนมณี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง โนราโรงครูคณะ “เฉลิมประพา” จังหวัดปัตตานี พลวัตตามสถานการณ์ปัจจุบัน พบว่า โนราโรงครูเป็นพิธีกรรมความเชื่อ ที่แสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ การบูชาครูอาจารย์และการเคารพสิ่งศักดิ์ ผู้มีเชื้อสายโนราเชื่อว่า พ่อแม่ปู่ตายายที่ตายไปแล้ว แท้จริงไม่ได้ไปไหน ยังอยู่คอยปกป้องรักษาชีวิตของลูกหลานให้อยู่รอดปลอดภัย มีความมั่นคง ตายายเหล่านี้อาจมาพบลูกหลานได้ โดยมีนายโรงและร่างทรงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้ตายายบรรพบุรุษกับลูกหลาน ได้มาแสดงความกตัญญูตามรูปแบบของ “เครื่องยาติ” ในชุมชน นอกจากนั้น สังคมชาวภาคใต้มองว่า โนราและโนราโรงครู เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นศิลปะแห่งความภาคภูมิใจที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะการแสดงโนรากับวิถีชีวิตของชุมชนทั้งด้านความเชื่อ เศรษฐกิจ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทัศนคติ อารมณ์ การใช้เหตุผล และความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม เป็นความสอดคล้องกลมกลืนของวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม จนกลายเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวภาคใต้ (ประสิทธิ์ รัตนมณี, 2553)

2. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู หลักพุทธธรรม กล่าวได้ว่า เป็นแนวทางของการนำหลักพุทธธรรมคำสอน ที่ชาวภาคใต้ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ที่

มีการสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน เป็นการเชื่อมโยงองค์ความรู้ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ มาใส่ไว้ในการแสดงการเล่นพื้นบ้านแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสอดแทรกหลักธรรมคำสอนไว้ในบทกลอน หรือลีลาภาษา รวมถึงการร่ายรำในท่าต่าง ๆ ของผู้แสดงโนรา ทั้งที่เป็นโนราแบบทั่วไป โนราแบบประชันโรง และโนราแบบโรงครู ในส่วนของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครูนั้น จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า มีหลักพุทธธรรมปรากฏในระดับบุคคล ได้แก่

2.1 ความเอาใจใส่ศึกษา สอดคล้องกับคำกล่าวของโนราเดชา วาทีศิลป์ ที่ได้กล่าวว่า การฝึกหัดการแสดงโนรา (โนราทั่วไปและโนราโรงครู) การแสดงโนราไม่ได้เป็นมาแต่กำเนิด หรือเกิดจากพรสวรรค์เทพบันดาล ผู้แสดงโนราจะต้องอาศัยการฝึกฝนเอาใจใส่ในการแสดงอย่างหนัก ต้องอาศัยการเรียนรู้ครูโนราเป็นผู้สอน ในขณะที่ฝึกหัดนั้นก็จะได้ทั้งองค์ความรู้ต่าง ๆ ด้านการแสดงที่เป็นทฤษฎี และแนวทางการปฏิบัติตนที่ถูกต้องดีงาม (โนราเดชา วาทีศิลป์, 2561)

2.2 ความอดทน สอดคล้องกับคำกล่าวของโนราผล ศ.ประพันธ์ศิลป์ ที่ได้กล่าวว่า ผู้แสดงจะต้องใช้ความอดทนอดกลั้นในการฝึกอย่างสูง โดยเริ่มจากการที่ผู้การแสดงโนราต้องเข้าฝากตัวเป็นศิษย์และเฝ้าติดตามรับใช้ครูอาจารย์เป็นเวลานาน ต้องมีความอดทนในการฝึกหัด ต้องอดทนต่อการฝึกซ้อมซึ่งต้องใช้เวลาานาน ไม่ว่าจะเป็นการฝึกท่ารำต่าง ๆ การฝึกร้องบทกลอนโนรา เป็นต้น (โนราผล ศ.ประพันธ์ศิลป์, 2561)

2.3 ความเพียรพยายาม สอดคล้องกับคำกล่าวของโนราแซม เสียงทอง ที่ได้กล่าวว่า การฝึกซ้อมการแสดงผู้ฝึกการแสดงโนราโรงครู จะต้องมีการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการฝึกซ้อมท่ารำ ฝึกขับบทกลอนต่าง ๆ ทั้งเพื่อเป็นการทบทวนความจำและเป็นการพัฒนาฝีมือการแสดงด้วย การฝึกซ้อมการแสดงกล่าวได้ว่า เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งของผู้แสดงโนราโรงครู ผู้ที่ขาดการฝึกซ้อม ไม่ขยันฝึกซ้อม อาจเกิดปัญหาในการแสดงได้ แล้วก็จำนำไปสู่การเสียชื่อเสียงของคณะโนรา ดังนั้น ผู้แสดงโนราทุกคน จึงต้องมีความเพียรพยายามในการฝึกซ้อมอย่างไม่ย่อท้อ (โนราแซม เสียงทอง, 2561)

2.4 ความประหยัด เป็นพุทธธรรมสำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบัน หากใครรู้จักการประหยัด รู้จักใช้จ่ายแต่พอเหมาะพอควรแล้ว ชีวิตก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ การแสดงโนรา (โรงครู) ก็เช่นเดียวกัน หากชาวคณะโนรา (โรงครู) รู้จักหลักการประหยัดแล้ว การจัดการคณะ

โนรา (โรงครู) ไม่ว่าจะเป็นโนราโรงครู หรือโนราทั่ว ๆ ไป ก็จะสามารถอยู่ในสังคมปัจจุบัน สืบต่อไปสู่ลูกหลานในอนาคตได้

2.5 ความรับผิดชอบ สอดคล้องกับคำกล่าวของพระครูสถิตธรรมพินิต เจ้าอาวาสวัดกลาง จังหวัดพัทลุงที่ว่า “ความรับผิดชอบ เป็นหลักพุทธธรรมที่สำคัญ เป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่ทุกคนควรมี การทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่าง ถ้ามีความรับผิดชอบแล้วแน่นอนว่า งานนั้น ๆ จะสำเร็จได้ การแสดงโนรา (โรงครู) หรือการแสดงหนังตะลุงก็เช่นเดียวกัน หากทุกคนในคณะร่วมกันแสดงร่วมกันรับผิดชอบแล้ว มีความมั่นใจว่า จะเกิดความสำเร็จได้อย่างแน่นอน (พระครูสถิตธรรมพินิต, 2561)

2.6 ความมีระเบียบวินัย สอดคล้องกับคำกล่าวของ โนราช้อย ดาวรุ่ง ได้กล่าวว่า การฝึกหัดการแสดงโนรา ความมีระเบียบวินัยถือเป็นความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งของผู้ที่มาเป็นโนรา หรือผู้แสดงโนราโรงครู เพราะการที่จะฝึกฝนฝึกหัดให้มีความชำนาญความสามารถที่จะแสดงโนราโรงครูได้นั้น ต้องผ่านการฝึกหัดฝึกฝนเป็นเวลานาน ต้องมีความเป็นระเบียบและต้องมีวินัยในการฝึกซ้อมอย่างยิ่ง

2.7 ความรอบคอบ สอดคล้องกับคำกล่าวของโนราติมน้อย วาฬศิลป์ ที่ได้กล่าวว่า การสำรวจความพร้อมของชาวคณะโนราโรงครู ก่อนเดินทางไปแสดง เป็นการสำรวจความพร้อมทุกอย่างทั้งในส่วนของนักแสดง เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์เครื่องดนตรีต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องประกอบการแสดงทุกอย่างหลังที่ได้ตกลงรับขึ้นหมากแล้ว ถือเป็นการเตรียมความพร้อมทุกอย่างก่อนออกเดินทางไปแสดง อย่างนี้ ถือเป็นการรอบคอบของหัวหน้าคณะและผู้แสดงทุกคนที่จะต้องช่วยกันเพื่อไม่ให้เกิดความบกพร่องผิดพลาดในการแสดง และหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในระดับสังคม ได้แก่ 1) ความสามัคคี ความสามัคคี เป็นหลักพุทธธรรมระดับสังคมที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติงานทุกอย่างทั้งที่เป็นประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม 2) ความมีเมตตากรุณา ความมีเมตตากรุณา เป็นหลักพุทธธรรมที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจถึงความทุกข์ยากลำบากของผู้อื่น เพื่อช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์นั้น แล้วตนเองมีความสุขกายสบายใจ ผู้ที่จิตใจเปี่ยมด้วยความเมตตากรุณาสงสารนั้น 3) ความมีจิตสาธารณะ ความมีจิตสาธารณะ เป็นอีกหนึ่งหลักพุทธธรรมที่ทุกฝ่ายในสังคมพยายามปลูกฝังให้เกิดขึ้นในสังคมไทย เพราะผู้ปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมข้อนี้ จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเป็นผู้ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว แต่จะให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม เป็นการ

รู้จักการแบ่งปันให้ผู้อื่นและสังคม การเป็นผู้มีจิตสาธารณะจะเป็นที่รักของผู้อื่นพร้อมทั้งสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข 4) ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ถือได้ว่าเป็นหลักพุทธธรรมสำคัญข้อหนึ่ง ที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติได้รับความเชื่อถือและความไว้วางใจจากผู้อื่น ความซื่อสัตย์เป็นลักษณะของการประพฤติปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกายวาจาและทางใจทั้งต่อตนเองและผู้อื่น 5) ความยุติธรรม ด้านความยุติธรรม ถือเป็นหลักพุทธธรรมที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติเป็นยอมรับนับถือ เป็นที่ไว้วางใจและศรัทธาของผู้อื่น ในประเด็นความยุติธรรมนี้ พระอริการประสิทธิ์ ปสนนจิตโต เจ้าอาวาสวัดชายคลอง จังหวัดพัทลุง กล่าวว่า “ความยุติธรรม เป็นหลักพุทธธรรมที่สำคัญมาก เพราะที่ใดมีความยุติธรรม ที่นั้นย่อมมีความสุข เช่นเดียวกันหากที่ใดขาดความยุติธรรมแล้ว ที่นั้นย่อมมีแต่ความวุ่นวาย การงานทุกอย่างถ้าขาดความยุติธรรม ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ การโนราโรงครูก็เช่นเดียวกัน ถ้าหัวหน้าคณะไม่มีความยุติธรรมแล้ว ทุกอย่างก็ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ความยุติธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนต้องมีและทุกคนต้องปฏิบัติ (พระอริการประสิทธิ์ ปสนนจิตโต., 2561) 6) ความมีสัมมาคารวะ ความมีสัมมาคารวะหรือการแสดงความเคารพต่อผู้อื่น เป็นหลักพุทธธรรมที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติรู้จักแยกแยะสถานภาพของบุคคลและการแสดงออกต่อผู้อื่นอย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะทั้งกายและวาจา และ 7) ความกตัญญูกตเวที ความกตัญญูกตเวที เป็นหลักพุทธธรรมที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติรู้จักและเข้าใจการตอบสนองบุญคุณ รู้จักตอบแทนคุณต่อผู้อื่นหรือสิ่งอื่นที่มีบุญคุณต่อตน เป็นลักษณะของการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เป็นความดีงามที่เกิดขึ้นในสังคม การปฏิบัติหลักพุทธธรรมข้อความกตัญญูกตเวทีนี้ กล่าวได้ว่า เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามของสมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอย่างคำกล่าวของพระครูสิรินิตสาร เจ้าอาวาสวัดไพรน้อย เจ้าคณะตำบลท่าแค จังหวัดพัทลุง ที่ว่า “ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี การปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมข้อดีนี้มีความสำคัญมากต่อทุกคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม เพราะหากทุกคนมีความกตัญญูกตเวทีต่อกันแล้ว สังคมย่อมมีแต่ความสุข การแสดงโนราโรงครู กล่าวได้ว่า เป็นกิจกรรมหนึ่ง que แสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทีที่ชาวโนรา ลูกหลานโนรามีต่อบรรพบุรุษโนราจะเห็นได้ว่า ในการแสดงโนราโรงครูนั้น นายโรงโนรา หรือโนราใหญ่ ได้มีการเขียนบทกลอน ขับริ่องบทกลอนต่าง ๆ เพื่อประกอบพิธีกรรมการแสดงโนราโรงครู มีการสวดแทรกหลักพุทธธรรมคำสอนต่างๆ

ไว้ อย่างสอดคล้องลงตัว เพื่อชี้นำทั้งระดับบุคคลและระดับสังคม นำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (พระครูสิรินิตสาร, 2561)

3. ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู การแสดงโนราโรงครู เป็นการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ที่ยังคงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางของชาวภาคใต้ กล่าวได้ว่า “โนราโรงครู” ในฐานะมหรสพที่มีบทบาทหน้าที่ในการแสดงเพื่อการประกอบพิธีกรรมโรงครู อันเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความเชื่อและวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมภาคใต้ และการให้ความบันเทิงสนุกสนานแก่ผู้ชมด้วย

การแสดงโนราโรงครู เป็นการแสดงเพื่อการประกอบพิธีกรรมอันแสดงถึงความกตัญญู กตเวทิต่อบรรพบุรุษโนรา เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องทางประเพณีวัฒนธรรมที่เก่าแก่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน เป็นการสื่อสารการใช้ร่างกายเป็นเครื่องมือ ในการเคลื่อนไหวไปตามจังหวะของดนตรีอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นภาคใต้ นอกจากนั้น ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดและจิตวิญญาณของผู้แสดงโนราโรงครู อันเป็นการแสดงที่มีความสำคัญต่อชีวิตของชาวบ้านเกือบทั้งชีวิต เพราะผู้แสดงใช้การแสดงโนราเป็นเครื่องแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและต่อปัญหาสังคม โนราโรงครู จึงถือได้ว่าเป็นฉากประกอบหนึ่งของประวัติศาสตร์ทางสังคม และด้วยเหตุที่โนราโรงครู มีการปรับเปลี่ยนทั้งรูปแบบและเนื้อหาในการแสดงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของเจ้าภาพของผู้ชม จึงทำให้โนราโรงครูดำรงบทบาทหน้าที่ในด้านการแสดงเพื่อการประกอบพิธีกรรมโรงครู อันเป็นพิธีกรรมในการนับถือบรรพบุรุษและการแสดงถึงความกตัญญูกตเวทิต่อครูอาจารย์และควบคู่กับการแสดงให้ความบันเทิงสนุกสนานแก่ผู้ชม

ในส่วนของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในการแสดงโนราโรงครูนั้น กล่าวได้ว่า เป็นหลักคำสอนหรือแนวปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทั้งระดับบุคคลและระดับสังคมในด้านต่าง ๆ และหลักพุทธธรรมที่ได้นำเสนอเป็นตัวอย่างมานั้น ล้วนมีปรากฏอยู่ในการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ที่เรียกว่า “โนราโรงครู” อย่างสม่าเสมอ ในแทบจะทุกบททุกตอนของการแสดงหลักพุทธธรรมทุกด้านที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมานั้น ล้วนก่อให้เกิดประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในหมู่คณะในชุมชนหรือในสังคมทุกระดับ จึงมีความเห็นว่า เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายโดยชาวภาคใต้จะต้องร่วมกันเรียนรู้ ส่งเสริม พัฒนา อนุรักษ์ และสืบทอด องค์ความรู้และ

ภูมิปัญญาเกี่ยวกับโนรา โดยอย่างยิ่งการแสดงโนราโรงครู ให้สามารถดำรงอยู่ในท่ามกลาง กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ตราบนานเท่านาน

สรุป

โนราโรงครูเป็นการแสดงโนราประกอบพิธีกรรมที่ปรากฏอยู่ในวิถีของคนภาคใต้มา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการแสดง 3 ประการ คือ เพื่อเป็นการเคารพ บูชาและแสดงความกตัญญูต่อวิญญาณบรรพบุรุษ เพื่อแก้บนหรือแก้เหมรย และเพื่อทำพิธี ครอบครูโนราและรักษาโรคต่าง ๆ ในการแสดงโนราโรงครู มีหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการ แสดงโนราโรงครู พบว่ามี 2 ประเด็น คือ 1) พุทธธรรมส่วนบุคคล ได้แก่ ความเอาใจใส่ศึกษา ความเพียรพยายาม ความประหยัด ความอดทน ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ และความมี ระเบียบวินัย และ 2) หลักพุทธธรรมส่วนสังคม ได้แก่ ความกตัญญูต่อบุพการี ความมีสัมมาคารวะ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความสามัคคี ความมีจิตสาธารณะ และความเมตตา กรุณา จะเห็น ได้ว่า การแสดงโนราโรงครูนั้น เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่ให้ทั้งความบันเทิงสนุกสนานและมี การสอดแทรกหลักพุทธธรรมไว้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ผู้ชมการแสดงจึงควรนำหลักพุทธ ธรรมคำสอนต่าง ๆ ไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดสิ่งดีงามในชีวิต และเป็นการสะท้อนและยืนยันถึง ความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของชาวภาคใต้ และควรมีการศึกษาเรียนรู้ อนุรักษ์และถ่ายทอดต่อไปยังอนุชนรุ่นหลังต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรหรือหน่วยงาน ที่มีหน้าที่สนับสนุนเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมควร เห็นความสำคัญของการแสดงโนรา (โรงครู) และต้องช่วยประชาสัมพันธ์สนับสนุนให้เยาวชน หรือคนรุ่นใหม่เกิดความสนใจและช่วยกันสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมนี้ไว้ไม่ให้สูญหายด้วย

1.2 คณะโนราโรงครู ต้องนำหลักคุณธรรมเข้าไปสอดแทรกในการแสดงหรือบท กลอนต่าง ๆ เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมหรือข้อคิดให้กับผู้ฟังให้ได้มากยิ่งขึ้น

1.3 คณะโนราโรงครู ต้องถ่ายทอดความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยทำเป็นสื่อความรู้ เช่น หนังสือ หรือสื่อวีดิทัศน์ เพื่อให้การแสดงโนราเป็นสิ่งที่คนทั่วไปเข้าถึงได้ และเพื่อรักษาไม่ให้ศิลปะการแสดงนี้หายไปพร้อมกับตัวของนักแสดง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในการละเล่นพื้นบ้านในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังตะลุง โนรา เพลงบอก เป็นต้น ในแง่มุมที่หลากหลาย

2.2 ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเรื่องสัญลักษณ์ที่ปรากฏในการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้อื่น ๆ

2.3 ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับคติความเชื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏในการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ ในมุมมองของสังคมปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

โนราแซม เสียงทอง. (16 กันยายน 2561). หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู.

(พระครูใบฎีกาโกวิท โกวิท (จิตประสงค์), ผู้สัมภาษณ์)

โนราเดชา วาทีศิลป์. (16 กันยายน 2561). หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู.

(พระครูใบฎีกาโกวิท โกวิท (จิตประสงค์), ผู้สัมภาษณ์)

โนราพล ศ.ประพันธ์ศิลป์. (17 กันยายน 2561). หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการแสดงโนราโรงครู. (พระครูใบฎีกาโกวิท โกวิท (จิตประสงค์), ผู้สัมภาษณ์)

ประสิทธิ์ รัตนมณี. (2553). โนราโรงครูคณะ “เฉลิมประพา” จังหวัดปัตตานี: พลวัตตามสภาพการณ์ปัจจุบัน. วารสารศิลปศาสตร์, 2(1), 51.

ปรีชา นุ่นสุข. (2537). โนรา. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าคุรุสภา.

พระครูสถิตธรรมพินิต. (15 กันยายน 2561). เจ้าอาวาสวัดกลาง ต.ร่มเมือง อ.เมือง จ.พัทลุง.

(พระครูใบฎีกาโกวิท โกวิท (จิตประสงค์), ผู้สัมภาษณ์)

พระครูสิรินิตินิสาร. (15 กันยายน 2561). เจ้าอาวาสวัดไทรห้อย เจ้าคณะตำบลท่าแค ต.ท่ามิหรำ อ.เมือง จ.พัทลุง. (พระครูใบฎีกาโกวิท โกวิท (จิตประสงค์), ผู้สัมภาษณ์)

พระอธิการประสิทธิ์ ปสนนจิตโต. (15 กันยายน 2561). เจ้าอาวาสวัดชายคลอง ต.ควนมะพร้าว อ.เมือง จ.พัทลุง. (พระครูใบฎีกาโกวิท โกวิท (จิตประสงค์), ผู้สัมภาษณ์)

ภิญโญ จิตต์ธรรม. (2506). เที้ยวสงขลา. สงขลา: ส. การพิมพ์.

เยี่ยมยง สุรกิจบรรหาร. (2523). ความเป็นมาของโนรา ในพุ่มทewa : ที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติ
ศิลปินภาคใต้ : ชุนอุปถัมภ์นรากร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

สารภี มุสิกอุปถัมภ์. (ม.ป.ป.). โนราโรงครู. ใน เอกสารศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม.
วิทยาลัยครูสงขลา.